

Praca w Obwodowej Komisji Wyborczej

Wszystko, co należy wiedzieć,
zgłaszając się do komisji

Fundacja
**Odpowiedzialna
Polityka**

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Będziesz członkiem Obwodowej Komisji Wyborczej?

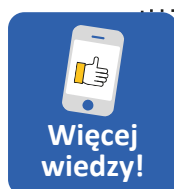
Te materiały mogą Ci pomóc!

W odpowiedzi na potrzeby osób planujących zostać członkami Obwodowych Komisji Wyborczych (ObKW) zespół Fundacji Odpowiedzialna Polityka, opierając się na doświadczeniu zebranym podczas akcji obserwacyjnych w Polsce w latach 2018 i 2020 oraz na opiniach ekspertów wyborczych, postanowił stworzyć materiały szkoleniowe.

Poniższa porcja wiedzy jest materiałem pomocniczym, który ułatwi zrozumienie działań ObKW. Należy jednak podkreślić, że nie stanowi on alternatywy dla oficjalnych materiałów, szkoleń i wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej (PKW).

Spis treści	Strona
ObKW	3
Prawa i obowiązki	6
Rekrutacja	9
Zachowania	11
Otwarcie	15
Głosowanie	18
Zamknięcie	21
Ustalenie wyniku	24

Wybierz, by
dowiedzieć
się więcej

Więcej
wiedzy!

Na niebiesko oznaczone są elementy interaktywne.

Linki i zakładki pomogą Ci, jeśli używasz tych materiałów w formie cyfrowej. **Kody QR** pozwolą Ci otworzyć na telefonie/iPadzie materiały, jeśli czytasz wydrukowaną wersję.

Materiały Fundacji Odpowiedzialna Polityka są dostępne na stronie:
<https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje>

Pamiętaj!

Przygotuj się do pracy: Wszystkim członkom komisji sugerujemy odbycie szkolenia oraz pracę własną z egzemplarzem wytycznych, na których będzie można nanieść swoje uwagi, oraz ze wskazówkami, które pomogą przeprowadzić procesy dnia głosowania sprawnie i zgodnie z prawem.

Obwodowa Komisja Wyborcza (ObKW)

W tej sekcji:

- Organy wyborcze
- Akty prawne regulujące pracę ObKW
- Skład ObKW
- Role członków ObKW
- Kworum

Organy wyborcze i wybrane akty prawne

Organy wyborcze odpowiadają za przestrzeganie prawa wyborczego. To one przeprowadzają wybory, w tym głosowanie i ustalenie wyników. Organy wyborcze są wspierane przez urzędników przygotowujących wybory. Przedstawiona poniżej struktura dotyczy wyborów do Sejmu, Senatu oraz Prezydenta RP.

Państwowa Komisja Wyborcza (PKW) to stały i najwyższy organ wyborczy. Do jego obowiązków należy m.in. **ustalenie procedur**, prowadzenie akcji informacyjnych, nadzorowanie przebiegu głosowania i **ustalenie wyników wyborów** (tj. wykonanie odpowiednich kalkulacji według określonej prawem wyborczym procedury i przedstawienie jej wyników). PKW wspierana jest przez **Krajowe Biuro Wyborcze (KBW)**.

Okręgowe Komisje Wyborcze na czele z jednym z komisarzy wyborczych weryfikują pracę Obwodowych Komisji Wyborczych oraz biorą udział w ustalaniu wyników głosowania i wyborów w okręgach. Ich pracę wspierają **Delegatury Krajowego Biura Wyborczego**. Delegatury KBW przygotowują wybory we współpracy z gminami (lub dzielnicami). **Komisarze wyborczy** są pełnomocnikami PKW w terenie (województwo lub jego część).

Obwodowe Komisje Wyborcze (ObKW) przeprowadzają głosowanie. Powołuje je **komisarz wyborczy** spośród osób zgłoszonych przez komitety wyborcze oraz zainteresowanych wyborców.

Regulacje i akty prawne

Pracę Obwodowej Komisji Wyborczej reguluje szereg aktów prawnych. Oto wybrane z nich:

Kodeks
wyborczy
(K.wyb.)

Ostatnia nowelizacja Kodeksu wyborczego nastąpiła w marcu 2023 r.
Link: <https://pkw.gov.pl/prawo-wyborcze/kodeks-wyborczy>

Wytyczne
PKW

Opracowywane są dla konkretnych wyborów i są dostępne na stronie PKW. Określają szczegółowo sposoby pracy ObKW. Gdy tylko wytyczne pojawią się na stronie PKW, umieścimy je również tutaj
Link: <https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje>

Regulamin
pracy
ObKW

Regulamin pracy ObKW - załącznik do uchwały PKW
Link: https://pkw.gov.pl/uploaded_files/1693276700_regulamin-komisji-okregowych-i-obwodowych-sejm-i-senat-2023-r-z-referendum.pdf

Ustawa o
referendum
ogólnokrajowym

Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (sejm.gov.pl).
Link:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20030570507>

Skład ObKW, kworum i wybrane akty prawne wpływające na jej funkcjonowanie

Elementami tworzącymi ObKW są:

Komisja, czyli ludzie odpowiedzialni za przebieg dnia głosowania w lokalu. Większość członków jest nominowana przez komitety wyborcze, ale mogą to być też obywatele, którzy zgłaszają się na członków komisji bez pośrednictwa komitetów. **Komisję powołuje komisarz wyborczy**, który jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej na danym obszarze (więcej informacji w zakładce Rekrutacja).

Materiały wyborcze
Karty do głosowania, spis wyborców, nakładki na spis wyborców, pieczęć ObKW, plomby i inne materiały, takie jak obwieszczenia, oznaczenia lokalu czy materiały biurowe.

Lokal i wyposażenie lokalu
Rozumiemy przez to między innymi urnę, miejsca do zapewnienia tajności głosowania czy przystosowanie wybranych lokali do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Swoje zadania w ObKW będziesz wykonywał w ramach jednej z trzech ról:

Przewodniczący

Są najważniejszymi osobami w lokalu wyborczym. W trakcie wszystkich czynności komisji **musi być obecny minimum jeden z nich.**

Zastępca

Pozostali członkowie komisji

Kodeks wyborczy stanowi, że, w zależności od wielkości obwodu, członków komisji jest 7, 9, 11 lub 13. Wyjątkowo, w razie mniejszej liczby chętnych i w obwodach utworzonych np. w szpitalach czy zakładach karnych, członków może być minimum 5.

Pamiętaj!

Kworum

W czasie prac komisji zawsze **musi być obecna połowa członków komisji** (zaokrąglając w górę), w tym **przewodniczący lub jego zastępca. Po zamknięciu lokalu wyborczego kworum wynosi 2/3 składu komisji.**

Ważne, aby komisja, nawet przy małej liczbie obecnych członków, zawsze składała się z przedstawicieli różnych komitetów (o ile członkowie komisji posiadają wiedzę, który członek komisji reprezentuje dany komitet).

Prawa i obowiązki

W tej sekcji:

- Obowiązki członków ObKW
- Prawa członków ObKW

Wybrane obowiązki członków ObKW

Członków komisji obowiązuje bezwzględny obowiązek stosowania się do wytycznych i zasad K. wyb. oraz procedur prawa wyborczego w trakcie wykonywania obowiązków.

Kodeks
wyborczy

Art. 185. §1. Do zadań ObKW należy:

- Przeprowadzenie głosowania w obwodzie;
- Czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania;
- Ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości;
- Przesłanie wyników głosowania do właściwej komisji wyborczej (red. chodzi tu o komisję wyższego rzędu)

Obowiązki członków ObKW wg Kodeksu wyborczego to m.in. obowiązek:

- **organizacji procesu głosowania** na terenie lokalu wyborczego i zapewnienie ku temu odpowiednich warunków,
- **informacyjny** – członkowie komisji mają obowiązek udzielać wyborcom na ich prośbę informacji dot. sposobu głosowania w wyborach oraz warunków ważności głosu, zgodnie z informacją umieszczoną na karcie do głosowania (bez wskazywania, na kogo powinni głosować). Ponadto, na wniosek wyborcy z niepełnosprawnościami członek komisji powinien przekazać ustnie treści obwieszczeń wyborczych (informacje o zarejestrowanych listach, kandydatach czy ich numerach na karcie do głosowania),
- **instruowania i upominania wyborców, którzy nie przestrzegają prawa wyborczego.** To członkowie komisji są odpowiedzialni za zwracanie uwagi wyborcom, dlatego nie mogą się bać tej odpowiedzialności,
- **zapoznania się z całością wytycznych** publikowanych przez PKW. Bez znajomości wytycznych PKW organizacja procesu wyborczego jest niemożliwa,
- **ochrony tożsamości wyborców** – członkowie ObKW mają obowiązek stosowania nakładek RODO oraz sprawdzania tożsamości w sposób dyskretny,
- **przeciwdziałania nieprawidłowościom i próbom fałszerstw,**
- **czuwania nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku w czasie głosowania,**
- **powstrzymania się od prowadzenia agitacji** – obejmuje to też kwestię ubioru (strój nie powinien zdradzać poglądów członka ObKW).

Pamiętaj!

Jako członek Obwodowej Komisji Wyborczej (ObKW) pamiętaj, że Twoim głównym zadaniem jest **przeprowadzenie wyborów zgodnie z procedurami Kodeksu wyborczego i wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej (PKW).**

Celem tych procedur jest zapewnienie **wolnych, uczciwych i przejrzystych wyborów.** Twój wkład w pracę Obwodowej Komisji Wyborczej ma kluczowe znaczenie dla tego, czy proces głosowania będzie spełniał te wymagania.

Wybrane prawa członków ObKW

Prawa członków ObKW

Kodeks
wyborczy

Prawo do wnoszenia uwag

Członkowie ObKW mają prawo do wnoszenia uwag do protokołu, nie mogą jednak odmówić jego podpisania.

Art. 75 § 7 .

Prawo do wynagrodzenia

Wynagrodzenie za pracę w komisji wynosi obecnie 800/700/600 zł (odpowiednio: przew., zastępca, członek komisji w wyborach parlamentarnych). Link do uchwały:

https://pkw.gov.pl/uploaded_files/1691117196_diety-sejm-senat-prezydent-pe-2023-r.pdf

Art. 154. § 1.

Prawo do zwolnienia z pracy (wykonywanej na stałe)

Członkowie ObKW mają od 2023 r. prawo do płatnego urlopu w dniach głosowania i liczenia oraz dzień po policzeniu głosów. Dodatkowo, mają prawo do 5 dni bezpłatnego urlopu

Art. 154. § 4.

Prawo do ochrony prawnej

Odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni (ale również i prawa jak funkcjonariusze publiczni)

Art. 154. § 5a.

Prawo do wsparcia ze strony Urzędnika wyborczego

Zadaniem urzędnika wyborczego jest zapewnienie sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych, w tym organizowanie i prowadzenie szkoleń dla członków komisji

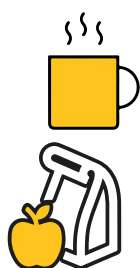
Art. 191e § 1.

Prawo do rezygnacji

Wygaśnięcie członkostwa w ObKW następuje w przypadku zrzeczenia się członkostwa (rezygnacji z funkcji członka). Odradzamy jednak korzystanie z tego prawa, gdyż ewentualna rezygnacja może negatywnie wpłynąć na proces głosowania i osłabienie możliwości wykonawczych (roboczych) ObKW.

Art. 184. § 1.
pkt 1).

Harmonogram pracy i przerwy

Komisja powinna zaplanować harmonogram pracy tak, aby członkowie mieli możliwość **odpoczynku podczas dnia**. W praktyce w ciągu dnia działa **system rotacji** pomiędzy członkami komisji, z minimum 1/2 pełnego składu.

Rotacji nie stosuje się po zamknięciu lokalu wyborczego, gdzie kworum wynosi minimum 2/3 pełnego składu

Rekrutacja

W tej sekcji:

- Gdzie, kiedy i jak się zgłosić?
  - Zgłoś się do 15 września
  - Do komitetu wyborczego
  - Do komisarza wyborczego lub urzędu gminy

Rekrutacja na kandydatów na członków ObKW: zrób to przed 15 września 2023 r.

Kodeks
wyborczy
Art. 182
§ 4.

Kto może zostać członkiem komisji?

Osoba będąca kandydatem na członka obwodowej komisji wyborczej:

- 1) musi mieć ukończone **18 lat** najpóźniej w dniu dokonania zgłoszenia;
- 2) może zostać zgłoszona do komisji na obszarze **województwa, w którym stale zamieszkuje**.

Kto NIE może zostać członkiem komisji?

Kandydatem do składu komisji **nie może być** m.in:

- kandydat w wyborach;
- mąż zaufania;
- obserwator społeczny;
- osoba będąca w stosunku do kandydata w wyborach: małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem, małżonkiem zstępnego, wstępnego lub przysposobionego

pełny wykaz: patrz Kodeks wyborczy Art. 184. § 1.)

Jak zgłosić się na członka obwodowej komisji wyborczej?

Jeśli spełniasz wymienione warunki, masz **dwie możliwości zgłoszenia się** do pracy w obwodowej komisji wyborczej.

Do kiedy?

przed 15 września 2023 r.

Gdzie się
zgłosić?

Do komitetu wyborczego,

z którym sympatyzujesz, np. poprzez formularz online. W trwających wyborach uprawnionych do zgłaszania członków komisji jest ponad 50 komitetów.

Do komisarza wyborczego lub urzędu gminy

Lista komisarzy wyborczych:

<https://pkw.gov.pl/organy-wyborcze/komisarze-wyborczy>

Baza teleadresową Jednostek Samorządu Terytorialnego:

<https://www.gov.pl/web/mswia/baza-jst>

Jeśli komisarz wyborczy będzie musiał **uzupełnić skład komisji**, Twoja kandydatura może zostać wzięta pod uwagę.

Kiedy się
dowiem?

Komisarze wyborczy powołują komisje wyborcze **do 25 września 2023 r.**, może zdarzyć się, że i po tej dacie zostaniesz powołany na członka komisji ze względu na konieczność uzupełnienia składu komisji!

Zachowania

W tej sekcji:

- Możliwe sytuacje w lokalu wyborczym:
  - Wyborca nieujęty w spisie
  - Tłok w lokalu
- Nieprawidłowości:
  - Głosowanie rodzinne
  - Próba wyniesienia karty do głosowania
- Kontakty z obserwatorami i mężami zaufania:
  - Sugestia popełnienia błędu przez komisję
  - Waleczne nastawienie

Zachowania członków komisji

Kodeks wyborczy określa główne zasady, którymi powinni w swojej pracy kierować się członkowie komisji w celu sprawnego wykonywania zleconych zadań. Zachowania te nie są jednak opisane w dostępnych materiałach dla kandydatów na członków komisji. Poniżej prezentujemy modele poprawnych zachowań członków komisji na przykładach zdarzeń w lokalu wyborczym.

Wyborca nieujęty w spisie

Jeśli wyborca nie będzie uwzględniony na liście wyborczej w lokalu, w którym pracujesz, konieczne będzie **potwierdzenie jego danych w urzędzie gminy** (miasta/dzielnicy).

- W takiej sytuacji przewodniczący lub zastępca powinni **poprosić wyborcę** o podejście do bocznego stołu i zapewnić mu **wygodne miejsce do oczekiwania** (np. krzesło), podczas gdy sprawdzą jego sytuację.
- Warto **poinformować wyborcę o wykonywanych czynnościach** oraz ile czasu mogą one zająć. Jeśli wyborca zaczyna się niecierpliwić, można przypomnieć mu te informacje, a jeżeli komisja dysponuje wodą, można zaproponować mu jej szklankę dla odświeżenia.

Tłok w lokalu

To przewodniczący komisji jest odpowiedzialny za utrzymanie porządku w lokalu. Przewodniczący może m.in.:

- ustanowić funkcję „porządkowego”, który ustawia kolejkę oczekujących na podejście do stołu komisji po odbiór kart. W małych komisjach tę rolę może pełnić urnowy;
- ustalić inny podział spisu wyborców, aby wydawanie kart było bardziej efektywne.

Pamiętaj!

W trakcie dnia głosowania może dochodzić do napięć pomiędzy wyborcami, szczególnie gdy będą zmęczeni oczekiwaniem na wydanie karty do głosowania. **Pamiętaj, aby zachowywać się w sposób profesjonalny i opanowany.**

Reagowanie na nieprawidłowości

Niektóre zachowania wymagają odwagi i asertywności. Przećwiczenie tych sytuacji pomoże Ci zareagować prawidłowo na wypadek, gdyby miały miejsce.

Brak tajności głosowania: głosowanie rodzinne

W Polsce obywatele nie przykładają dużej wagi do tajności głosowania, warto więc, aby to członkowie komisji o niej przypominali.

Głosowanie rodzinne jest nieprawidłowością związaną z naruszeniem tajności głosowania. Gdy widzimy, że do miejsca zapewniającego tajność głosowania podchodzą dwie lub trzy osoby, np. mąż i żona, należy zainterweniować oraz **przypomnieć o konieczności samodzielnego głosowania** i wchodzenia pojedynczo do miejsca zapewniającego tajność. Jeśli wyborca pomimo prośb wciąż będzie oponował, warto **powołać się na Kodeks wyborczy**.

Kodeks
wyborczy

Art. 49. § 1. i Art. 49. § 2.

- Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania.
- Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ma prawo zażądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój.
- Na żądanie przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej komendant właściwego miejscowo komisariatu Policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc.

Próba wyniesienia karty do głosowania

Może zdarzyć się, że wyborca postanowi wynieść kartę do głosowania z lokalu wyborczego. Bez względu na pobudki należy w sposób spokojny, ale stanowczy powstrzymać wyborcę i wskazać bezpośrednie konsekwencje karne takiego czynu.

Kodeks
wyborczy

Art. 497a.

Kto w dniu wyborów wynosi kartę do głosowania poza lokal wyborczy lub taką kartę poza lokalem wyborczym przyjmuje lub posiada, nie będąc do tego uprawnionym, podlega karze grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2

Spróbuj
sam!

Scenka 1: Zwracanie uwagi wyborcy – asertywne zachowanie członka komisji

W tej interaktywnej scenie możesz poćwiczyć swoje zachowanie w sytuacji, kiedy musisz zwrócić uwagę wyborcy. W scenie omówiona jest również kwestia podarcia karty. Link: odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje

Kontakty z obserwatorami i mężami zaufania

Obserwatorzy społeczni oraz mężowie zaufania mogą obserwować pracę komisji wyborczej po zgłoszeniu się do przewodniczącego lub zastępcy i okazaniu zaświadczenia wydanego przez organizację delegującą ich do pracy w konkretnej ObKW. Mimo wspólnego celu rzetelności przeprowadzenia procesu wyborczego może dochodzić do trudnych sytuacji pomiędzy obydwoma stronami.

Obserwator społeczny sugeruje błędy

Może zdarzyć się, że obserwator społeczny zauważy jakąś nieprawidłowość w działaniach komisji. Warto niezwłocznie zapoznać się z jego sugestią i sprawdzić, czy ma ona sens. **Jeśli rzeczywiście popełniliśmy jakiś błąd, zareagujmy i usuńmy tę nieprawidłowość** - bez względu na to, czy będzie to oznaczało przyznanie się do błędu.

Pamiętaj o obowiązkach członków ObKW:

- Obowiązek zapoznania się z całością wytycznych
- Obowiązek organizacji procesu głosowania

Waleczne nastawienie męża zaufania

Czasami zdarza się, że mężowie zaufania są nastawieni konfrontacyjnie do działań wykonywanych przez ObKW. Może objawiać się to częstym zwracaniem przez nich uwagi, nawet w niemiły sposób. **Warto, aby w przypadku ich walecznego nastawienia przewodniczący porozmawiał z mężem zaufania i nakreślił zasady współpracy.**

Można zwrócić uwagę na:

- rzeczową i jasną komunikację,
- kulturę osobistą oraz
- zakaz ingerencji w zadania wykonywane przez komisję wyborczą (mężowie zaufania mogą wносить uwagi do protokołu, ale nie mogą wykonywać czynności komisji wyborczej).

Spróbuj sam!

Scenka 2: Obserwator społeczny sugeruje błędy – przyznanie się do błędu

W tej interaktywnej scenie możesz poćwiczyć swoje zachowanie w sytuacji, kiedy obserwator lub mąż zaufania sugeruje błędy w pracy komisji. Choć może to być nieprzyjemne, kluczowe jest, aby sprawdzić, czy doszło do błędu i jeśli tak - naprawić go. Link: odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje

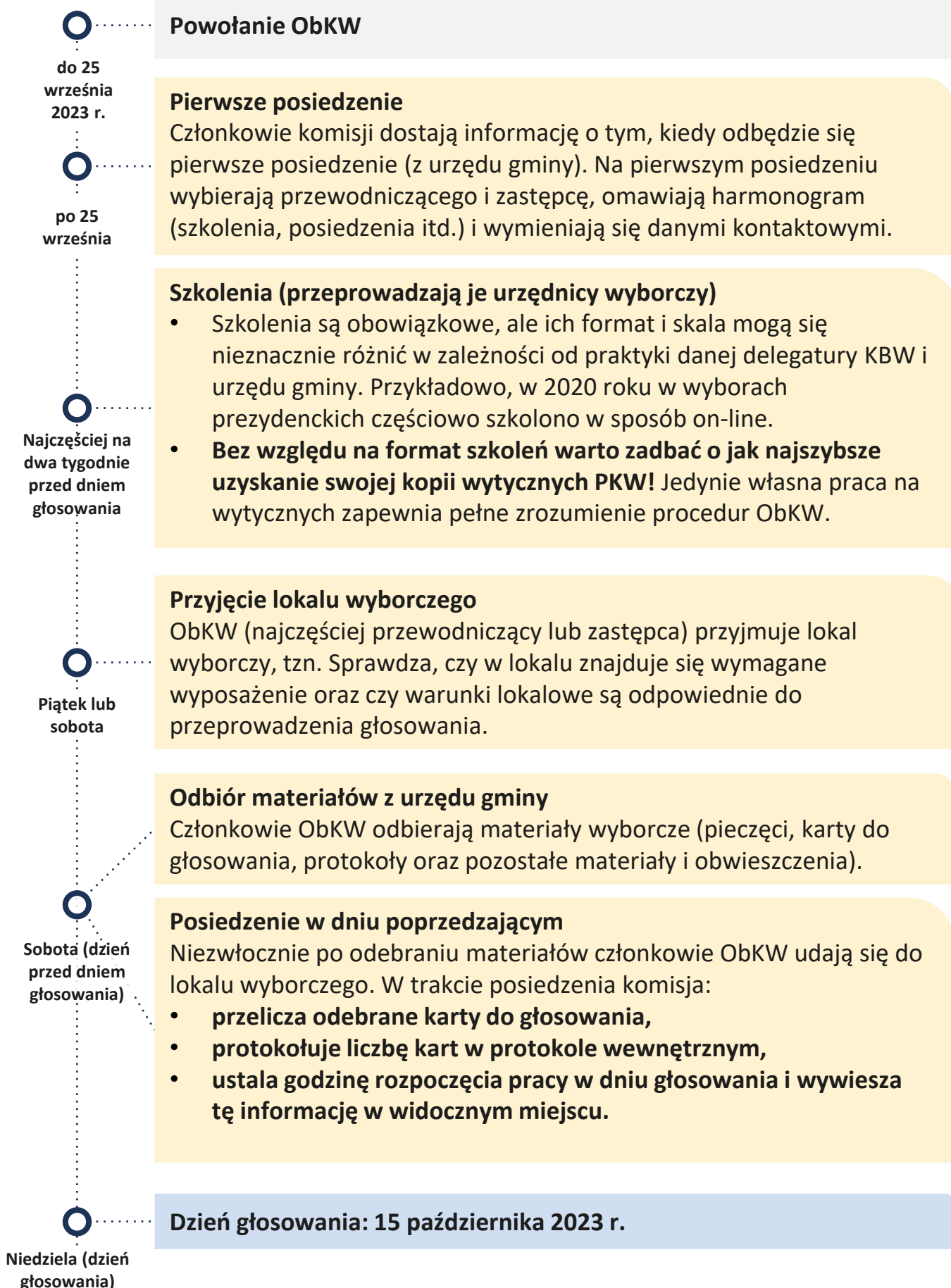
Otwarcie: harmonogram prac ObKW i przygotowanie lokalu

W tej sekcji:

- Harmonogram pracy ObKW od powołania:
  - Posiedzenia
  - Szkolenia
  - Odbiór lokalu
- Czynności przygotowania lokalu do otwarcia dla wyborców

Harmonogram pracy ObKW

Przygotowanie lokalu do głosowania

Komisja powinna pojawić się w lokalu wyborczym w celu przygotowania go dla głosujących na tyle wcześniej, aby zdążyć wykonać potrzebne czynności, jednak nie później niż o godzinie 6:00 rano.

W trakcie przygotowania lokalu wyborczego do głosowania ObKW powinna:

Kodeks
wyborczy

Ponownie przeliczyć karty do głosowania.

ObKW otrzymuje **karty do głosowania w paczkach**, np. po 1000 kart. Niezgodności mogą wahać się nawet do +/- 20 kart.

Art. 40 § 1.

Ostemplować karty do głosowania.

ObKW dysponuje **tylko jedną pieczęcią**. W związku z tym pieczętowanie kart do głosowania może być jednocześnie wykonywane tylko przez jedną osobę.

Art. 40 § 4.

Sprawdzić, czy **urna** jest pusta, po czym zamknąć ją i opieczętować (zaplombować) pieczęcią komisji.

Art. 42. § 1.

Sprawdzić, czy na miejscu znajdują się spis wyborców i potrzebna liczba kart do głosowania właściwych dla przeprowadzanych wyborów.

Art. 42. § 1.

Sprawdzić, czy w lokalu wyborczym znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania.

Art. 42. § 1.
Art. 52. § 5a.

Sprawdzić, czy na terenie lokalu nie znajdują się materiały agitacyjne.

Art. 107 § 2.

Więcej
wiedzy!

Infografika: Lokal dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Jakie są wymagania wobec lokalu oznaczonego jako dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami? Sprawdź tu:

Link: <https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje>

Głosowanie

W tej sekcji:

- Wydawanie karty do głosowania
- Porządek w lokalu

Poprawny proces wydawania kart do głosowania

Do podstawowych zadań członków komisji należy sprawdzenie tożsamości wyborców i wydawanie im kart. W większych komisjach członkowie wykonujący te czynności stanowią większość obecnych w lokalu członków komisji.

Gdy wyborca zbliża się do komisji, jeden z członków komisji powinien:

Kodeks
wyborczy

Poprosić wyborcę o dokument pozwalający na stwierdzenie tożsamości

Sprawdzić, czy dokument umożliwia identyfikację wyborcy i **zidentyfikować** go

Odszukać wyborcę w spisie wyborców

Poprosić o złożenie **podpisu** w spisie przy danych wyborcy

Pamiętaj!

W przypadku **odmowy pobrania karty** do głosowania (np. w wyborach do Senatu lub referendum), członek komisji powinien **odnotować ten fakt** zgodnie z obowiązującymi wytycznymi

Wydać kartę (karty) do głosowania

Art. 52. § 1.
Art. 52. § 2.

Obejrzyj
mnie

Animacja: Poprawny proces wydawania kart do głosowania oraz ruchu wyborców w lokalu

Zobacz, jak powinien wyglądać ruch wyborców w lokalu.

Link: <https://youtu.be/it49q0P5OXI>

Utrzymywanie porządku w lokalu

Wybory przeprowadzone w 2020 r. w trakcie pandemii jasno pokazują, że wyznaczenie **jednego z członków** do utrzymywania porządku w lokalu, **ustawiania wyborców w kolejkę** i **wskazywania wolnego stanowiska** ma pozytywny wpływ na spokój i **porządek w lokalu**, **płynność pracy**, **tajność głosowania** i transparentność procesu.

Art. 49. § 1.

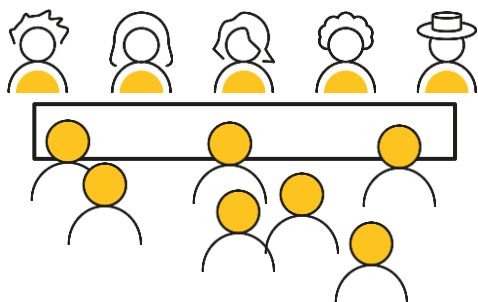
Przewodniczący czuwa nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania.

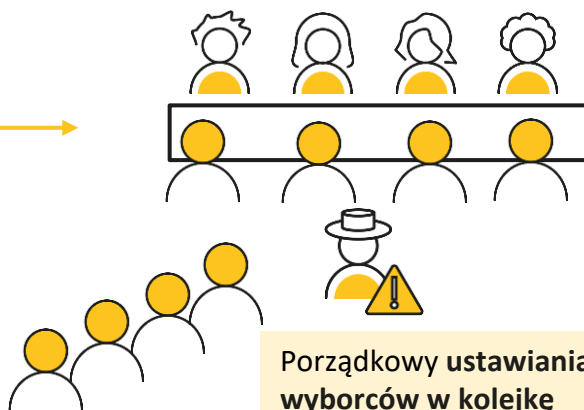
Pamiętaj!

Członkowie komisji mogą monitorować liczbę wyborców w lokalu i **dopasowywać swoje działania do zaistniałej sytuacji**.

Utrzymanie porządku jest szczególnie trudne w momencie napływu dużej liczby wyborców do lokalu. W przypadku **dużego zatłoczenia lokalu wyborczego przewodniczący powinien wyznaczyć tzw. porządkowego (kolejkowego)**, który będzie kierował ruchem w lokalu.

Chaos w lokalu, wyborcy z kartami mieszają się z tymi bez kart

Porządkowy ustawiania wyborców w kolejkę

Obejrzyj mnie

Animacja: Tworzenie się tłoku w lokalu wyborczym

Jeśli w lokalu nagle pojawi się więcej ludzi, może stworzyć się tłok. Często jest on przyczyną **nieprzestrzegania zasady tajności głosowania**, w takich sytuacjach może również dojść do **wyniesienia karty do głosowania z lokalu**. Link: https://youtu.be/9KZLCG_iv1g

Zamknięcie

W tej sekcji:

- Zasady pracy komisji po zamknięciu lokalu:
  - Kworum
  - Liczy tylko komisja, bez podgrup
  - Wynik musi się zgadzać
- Procedury zamknięcia lokalu

Zasady pracy komisji po zakończeniu głosowania

Zasady pracy komisji po zamknięciu lokalu wyborczego dla głosujących

Kodeks wyborczy

Kworum

Podczas zamknięcia i ustalenia wyników głosowania komisja powinna być zasadniczo w pełnym składzie. Minimalnie musi jednak być obecne **kworum komisji, czyli 2/3 wszystkich członków**, w tym obowiązkowo przewodniczący lub jego zastępca.

Art. 71. § 1a.

Liczy tylko komisja

W procesie liczenia głosów mogą uczestniczyć wyłącznie członkowie komisji! Pomoc mężów zaufania lub obserwatorów jest niedopuszczalna.

Art. 69. § 1.

Zawsze razem, bez podgrup

Członkom komisji **nie wolno dzielić się na zespoły** podczas liczenia głosów.

Art. 69. § 3a.
Art. 69. § 3b.

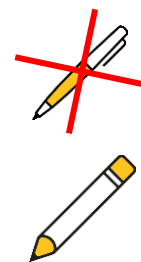
Wynik musi się zgadzać

Jeżeli komisja zauważa niezgodności w swoich obliczeniach, ma **obowiązek ponownego przeliczenia** podpisów, kart do głosowania lub głosów, w przypadku których zauważono niezgodności. Kwestie te mogą zostać również zauważone na poziomie przekazania protokołów.

Art. 71. § 1.
Art. 76. § 2.
Art. 76. § 3.

Ołówki

Przed przystąpieniem do liczenia członkowie komisji powinni odłożyć długopisy lub pisaki na bok i używać ołówków do bieżących notatek, aby uniknąć podejrzenia o przypadkowe lub celowe dostawienie znaku „X”. Doświadczenie komisji wyborczych z przeszłości wykazało, że takie działanie **zwiększa transparentność procesu** oraz pozytywnie wpływa na zaufanie członków komisji, mężów zaufania i obserwatorów do samego procesu ustalania wyników głosowania.

ObKW

Prawa i obowiązki

Rekrutacja

Zachowania

Otwarcie

Głosowanie

Zamknięcie

Ustalenie wyniku

Zamknięcie lokalu

Gdy na zegarze wybije godzina 21:00 lub ostatni wyborcy z kolejki oddadzą swój głos, kończy się głosowanie. W tym momencie do zadań komisji należy:

Działania komisji		 Kodeks wyborczy
	Przewodniczący zarządza zakończenie głosowania i sprawdza się, czy w lokalu nie pozostali wyborcy lub osoby nieuprawnione.	Art. 39. § 4.
	Sprawdzenie kworum Komisja nie może przystąpić do liczenia głosów, gdy nie ma kworum. W trakcie liczenia to min. 2/3 członków komisji.	Art. 71. § 1a.
	Zamknięcie drzwi wejściowych do lokalu wyborczego Głosowanie trwa od 7:00 do 21:00.	Art. 39 § 2. Art. 39 § 4.
	Zapiecztowanie wlotu urny paskiem papieru, na którym stawia się pieczęć komisji i podpisują się członkowie komisji.	Art. 70. § 1.

Ustalenie wyniku

W tej sekcji:

- Etapy ustalenia wyniku głosowania
- Ważność karty
- Ważność głosu:
  - Znak „X”
  - Senat
  - Sejm
  - Referendum

Ustalenie wyniku głosowania

Poniższy schemat działania bazuje jedynie na Kodeksie wyborczym. Szczegółowe rozwiązania i schemat działania określają wytyczne PKW dla pracy Obwodowych Komisji Wyborczych.

Działania komisji: komisja powinna:

	Sprawdzić w protokole wewnętrznym informację o tym, ile otrzymała kart do głosowania dzień wcześniej	
	Ustalić liczbę wyborców uprawnionych do głosowania na podstawie spisu wyborców	Art. 70. § 2. Art. 228. § 1. 1). Art. 228. § 1. 2). Art. 228. § 1. 3).
	Ustalić liczbę osób, którym wydano karty do głosowania	
	Przeliczyć niewykorzystane karty do głosowania i umieścić je w zapieczętowanych pakietach	Art. 70. § 3
	Otworzyć urnę i starannie wyjąć z niej karty , w tym karty w kopertach	Art. 71. § 1.
	Ustalić liczby kart ważnych i nieważnych	Art. 71. § 1. Art. 228. § 1. 4). Art. 71. § 2.
	Ocenić ważność głosów oddanych na ważnych kartach Dla przykładu w wyborach do Sejmu komisja ustala liczbę głosów ważnych oddanych: <ul style="list-style-type: none"> • łącznie na wszystkie listy kandydatów; • na poszczególne listy kandydatów; • na poszczególnych kandydatów z tych list I tym samym ustala wyniki głosowania w danych wyborach	Art. 71. § 1. Art. 228. § 1. 5). Art. 228. § 1. 6). Art. 228. § 1. 7). Art. 228. § 1. 8).
	Sporządzić protokół po ustaleniu wyników głosowania w danych wyborach	Art. 75. § 1
	Wprowadzić dane z protokołu do elektronicznego systemu przekazywania danych Wsparcie Organów Wyborczych (WOW) przy wsparciu obsługi informatycznej	Art. 75. § 2a
	Sporządzić dwa egzemplarze protokołu oraz potrzebne kopie	Art. 75. Art. 77. § 1
	Wywiesić kopię protokołu w miejscu widocznym i łatwo dostępnym dla wyborców	Art. 77. § 1.
	Przewieźć egzemplarz protokołu do komisji wyższego szczebla, a drugi przekazać do depozytu	Art. 77. § 1.

Ustalenie liczby kart ważnych i nieważnych

Aby oddzielić karty ważne od nieważnych oraz je policzyć, komisja musi:

- policzyć wszystkie karty wyjęte z urny oraz z kopert do niej wrzuconych,
- sprawdzić ważność kart do głosowania.

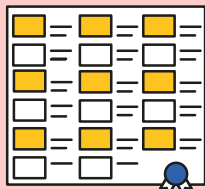
Komisja musi ustalić ważność karty dla każdego wyborów.

Senat

Karty nieważne

Sejm

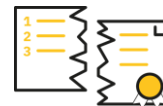

Karty nieważne

Referendum

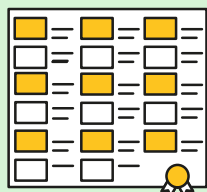
Karty nieważne

Karty całkowicie **przedarte** są **klasyfikowane osobno** i **nie są brane pod uwagę przy obliczeniach**. Nie są zaliczane ani do kart ważnych, ani do kart nieważnych!

Karty ważne

Karty ważne

Karty ważne

Ważność karty

Karty ważne

Karty opatrzone pieczęcią ObKW i nadrukiem pieczęci komisji wyższego szczebla

Karty nieważne to karty inne, niż ustalono urzędowo

Karty opatrzone pieczęcią innej ObKW

Karty nieopatrzone pieczęcią ObKW

Karty wykonane wadliwie przez drukarnię (m.in. brak zadruku części karty), których wadliwość przeoczyła ObKW, sprawdzając karty przed rozpoczęciem głosowania

Spróbuj sam!

Quiz: Czy ta karta jest ważna?

W świetle prawa cała komisja musi wspólnie oceniać ważność karty. Sprawdź, czy dobrze rozumiesz zasady i potrafisz poprawnie ocenić ważność karty.

Zrób quiz online: <https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje>

Ważność głosu: znak „X”

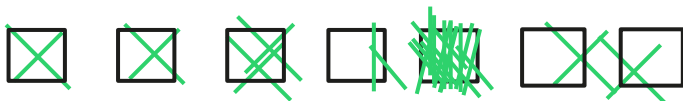
Po rozdzieleniu kart ważnych i nieważnych komisja przystępuje do oceny ważności głosów oddanych na kartach ważnych. W przypadku głosów nieważnych komisja powinna podać przyczynę ich nieważności.

Wyborca oddaje głos, używając znaku „X”.

Obecnie za znak „X” uznajemy co najmniej dwie linie, które przecinają się w obrębie kratki.

Znak "X" – głosy ważne

W obrębie kratki przecinają się dwie (lub więcej) linie.

Jeśli linie przecinają się na brzegu kratki, uznajemy, że przecinają się w obrębie kratki.

Znaki i dopiski, które nie wpływają na ważność głosu

W obrębie kratki (Sejm+Senat): na ważność głosu nie wpływają również wszelkie inne znaki postawione **w obrębie kratki, które nie są przecinającymi się liniami.**

Poza kratką (Sejm+Senat+Referendum): wszelkie inne znaki, zakreślenia, przekreślenia, a także znaki „X” zapisane poza przeznaczonym do tego miejscem są traktowane jako **dopiski** i nie wpływają na ważność głosu.

Czy to się zgadza?

**głosy
ważne**

+

**głosy
nieważne**

=

**karty
ważne**

Na tym etapie nie powinno być rozgraniczenia na to, na którego kandydata zostały oddane głosy.

Spróbuj sam!

Quiz: Czy ten głos jest ważny?

W świetle prawa cała komisja musi wspólnie oceniać ważność głosu. Sprawdź, czy dobrze rozumiesz zasady i potrafisz poprawnie ocenić ważność głosu.

Zrób quiz online: <https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje>

Ważność głosu: kandydaci i listy

Wybory do Senatu – bez list

Głos będzie WAŻNY, jeśli:

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Na karcie znajdzie się **jeden znak „X”** **zaznaczony prawidłowo.**

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Nie ma znaczenia, **jakie dopiski** lub znaki znajdują się na karcie – nie wpływają one na **ważność głosu.**

Głos będzie NIEWAŻNY, jeśli:

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Linie w obrębie kratki **nie przecinają się.**

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Na karcie znajdzie się **znak „X”** zaznaczony prawidłowo **przy nazwiskach dwóch** (lub więcej) kandydatów.

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Znak „X” nie zostanie **postawiony** przy żadnym z kandydatów bez względu na to, czy znajdują się na nim dopiski.

Wybory do Sejmu – listy wyborcze

Najpierw liczy się **głosy oddane na listę**, a **potem** na poszczególnych **kandydatów.**

WAŻNY

Lista szara

- Jan Nowak
- Anna Zapolska
- Adam Kowalski

Lista żółta

- Łukasz Drwal
- Hanna Nowak
- Paweł Sarna

Gdy wyborca postawił znak „X” przy **więcej niż jednym nazwisku na danej liście**, liczy się głos oddany na **osobę znajdującą się wyżej na liście.**

NIEWAŻNY

Lista szara

- Jan Nowak
- Anna Zapolska
- Adam Kowalski

Lista żółta

- Łukasz Drwal
- Hanna Nowak
- Paweł Sarna

Jeżeli znak „X” widnieje przy więcej niż jednym kandydacie **na różnych listach**, **głos jest nieważny.**

Referendum

Pytanie A	☒ TAK	☐ NIE
Pytanie B	☒ TAK	☒ NIE
Pytanie C	☒ TAK	☒ NIE
Pytanie D	☐ TAK	☐ NIE

WAŻNY

Gdy wyborca postawił znak „X” w **jednej kratce** przy pytaniu.

NIEWAŻNY

Jeżeli istnieje **dopisek w kratce** obok kratki ze znakiem „X”.

Jeżeli są **dwa znaki „X”** lub **nie ma żadnego.**

Autor

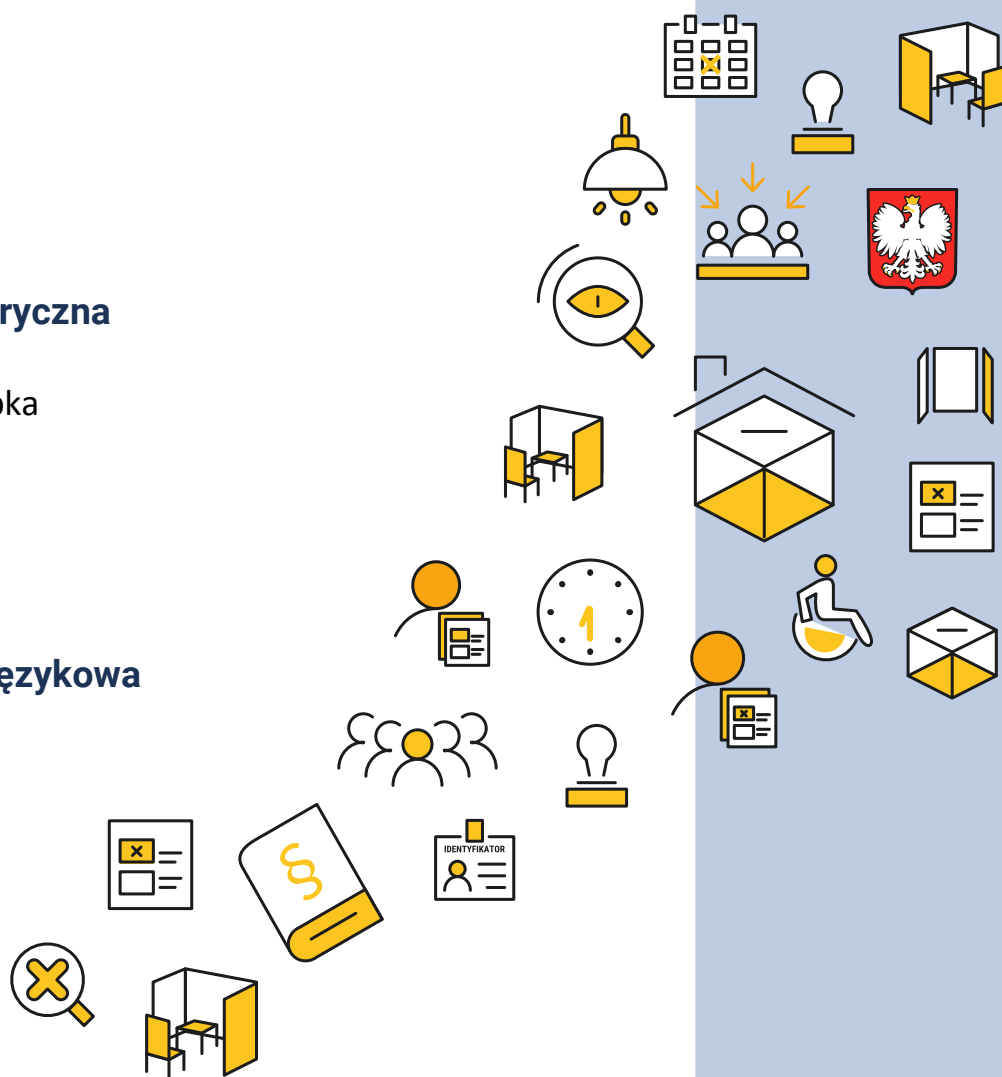
Karol Bijoś

Współpraca merytoryczna

dr Anna Frydrych-Depka
Robert Lech
Zofia Lutkiewicz
dr Dominika Bijoś

Korekta i redakcja językowa

Helena Krajewska

Wersja 1.0, wrzesień 2023

Publikacja została opracowana w ramach projektu „Gotowi na wybory!”, realizowanego przez Fundację Odpowiedzialna Polityka.

Projekt „Gotowi na wybory!” finansowany jest przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG i Funduszy Norweskich w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny.

Iceland
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens** fund